

ประสิทธิภาพการบริหารการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียง อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

**Administrative Efficiency in Elderly Welfare Provision of the
Waeng Subdistrict Administrative Organization, Narathiwat Province,
Thailand**

ชาриф แวหะมะ¹, นูรพะฮีมียะ เจ๊ะเมาะ², ชาриф โตะดง³, คมวิทย์ สุขเสณีย์

หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต, สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียง อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียง อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) นายกององค์การบริหารส่วนตำบลเวียง จำนวน 1 คน 2) ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง จำนวน 1 คน และ 3) ผู้สูงอายุจำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียงมี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ด้านการให้บริการทางสังคม 2) ด้านการประกันสังคม 3) ด้านการช่วยเหลือทางสังคม การช่วยเหลือทางสังคมในพื้นที่มีลักษณะเป็นการดำเนินงานเชิงรุกที่บูรณาการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน 4) ด้านการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ในส่วนข้อ 2) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียงควรดำเนินการครบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย โดยเสริมการดูแลสุขภาพเชิงรุกและติดตามผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ด้านสิ่งแวดล้อม โดยปรับปรุงที่อยู่อาศัยและพื้นที่สาธารณะให้ปลอดภัยและเข้าถึงบริการได้สะดวก ด้านจิตใจ โดยส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพและลดความโดดเดี่ยว และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายอาสาสมัคร เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

คำหลัก: การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ, ประสิทธิภาพการบริหาร, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This study aims to: (1) examine the model of elderly social welfare provision of the Waeng Subdistrict Administrative Organization, Waeng District, Narathiwat Province; and (2) propose guidelines for improving the efficiency of elderly welfare management. A qualitative approach was employed, with five key informants purposively selected, including an administrator, a social welfare officer, and three elderly individuals. Data were collected through in-depth interviews using a semi-structured guide and analyzed by content analysis. The findings indicate that elderly welfare provision comprises four main components: social services, social insurance, proactive social assistance through multi-sectoral collaboration, and social partnership support. However, limitations were found in terms of budget constraints, insufficient personnel, and a lack of continuous inter-agency integration. To enhance efficiency, development should address four dimensions: physical (proactive healthcare), environmental (safe and accessible environments), psychological (capacity building and reduced isolation), and social relationships (strengthening participation of families and communities). In addition, greater emphasis should be placed on inter-agency collaboration, capacity building for personnel and volunteers, and effective dissemination of welfare information. These measures aim to sustainably improve the quality of life and self-reliance of older persons.

Keywords: Elderly Welfare Services; Public Administration; Local Governance; Community Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) โดยข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) ระบุว่า ภายในปี พ.ศ. 2573 ประชากรผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนเกือบร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมด สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากอัตราการเกิดที่ลดลงและความก้าวหน้าทางการแพทย์ที่ทำให้ประชาชนมีอายุยืนยาวขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการลดลงของกำลังแรงงานและการเพิ่มขึ้นของภาระการพึ่งพิงของประชากรวัยทำงาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) ขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุยังมีแนวโน้มเผชิญปัญหาสุขภาพ เช่น

โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ภาวะทุพพลภาพ และปัญหาสุขภาพจิต อาทิ ความเหงาและความโดดเดี่ยว ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความสามารถในการดำรงชีวิตประจำวัน (World Health Organization, 2022) ส่งผลให้ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านสุขภาพ รายได้ และการมีส่วนร่วมทางสังคม อย่างไรก็ตาม การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยยังเผชิญข้อจำกัด เช่น การขาดการบูรณาการของหน่วยงานและการเข้าถึงสิทธิที่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุในบริบทพื้นที่ (HelpAge International, 2021)

ในส่วนของสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทย มีแนวคิดมาจากการจัดสวัสดิการสังคมและประชาสงเคราะห์ ในปี พ.ศ. 2496 เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพ โดยรูปแบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่ประกอบด้วย 1. การประกันสังคม 2. การช่วยเหลือสาธารณะ 3. การบริการสังคม ซึ่งแบ่งเป็นด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ และด้านบริการสังคมและนันทนาการ และ 4. การช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชนแต่ในรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ยังมีปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดความต่อเนื่องและขาดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ทำให้ผู้สูงอายุในบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการได้อย่างแท้จริงและครบถ้วนในทุกด้าน (สุดารัตน์ สุตสมบุญ, 2557)

องค์การบริหารส่วนตำบลแวง อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส มีจำนวนประชากร 8,668 คน ชาย 4,294 คน หญิง 4,374 คน จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,063 ครัวเรือน ประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป มีจำนวน 980 คน ซึ่งคาดว่าจะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ตามข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแวง ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งที่มีหน้าที่ในการดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านต่าง ๆ ซึ่งในด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุก็ถือเป็นภาระตามบทบาท อำนาจ หน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือและพึ่งตนเองได้ โดยได้มีโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น (องค์การบริหารส่วนตำบลแวง, 2564)

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแวง อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส และศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแวง อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแวง อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแวง อำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น
2. สามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนากิจกรรมหรือโครงการด้านผู้สูงอายุ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ซึ่งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกมีความเหมาะสมกับประเด็นการศึกษา เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ มุมมอง และบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรที่มีบทบาทในการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง และผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการในพื้นที่

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจาก บทบาทหน้าที่ ความเกี่ยวข้อง และประสบการณ์ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยตรง ประกอบด้วย

1. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเวียง จำนวน 1 คน
2. ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง จำนวน 1 คน
3. ผู้สูงอายุในพื้นที่ จำนวน 3 คน

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 5 คน

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เน้นการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เฉพาะด้าน (Key Informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย แม้ว่าจำนวนผู้ให้ข้อมูลจะมีขนาดเล็ก แต่อาศัยหลักความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความเพียงพอของข้อมูล โดยผู้วิจัยพบว่าข้อมูลที่ได้รับมีความซ้ำและครอบคลุมประเด็นการศึกษา จึงถือว่ามีความเหมาะสมสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 4 ขั้นตอน และกรอบแนวคิด ประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 4 ขั้นตอน และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พร้อมทั้งมีการจดบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ ภายหลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการทบทวนข้อมูลร่วมกับ ผู้ให้ข้อมูลบางส่วน (Member Checking) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ ข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ได้แก่

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ 4 ขั้นตอน
2. ประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 4 ขั้นตอน

จากนั้นดำเนินการจำแนกข้อมูล จัดหมวดหมู่ สังเคราะห์สาระสำคัญ และตีความเชิงอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบและประสิทธิภาพการบริหารงานการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง มีการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการ ครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ดังนี้

- 1.1 ด้านการให้บริการทางสังคม การให้บริการทางสังคมมีลักษณะเป็นระบบบูรณาการ

ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยบริการสุขภาพในพื้นที่ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการประสานงานและสนับสนุนทรัพยากร ขณะที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และการเยี่ยมบ้าน นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุภายใต้แนวคิด “5 อ 5 ก” ที่ครอบคลุมด้านอาหาร ออกกำลังกาย อาชีพ อาสาสมัคร และการออม ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพิ่มขึ้น ลดความโดดเดี่ยว และมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น สะท้อนถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงรุกที่เน้นการเสริมพลังมากกว่าการสงเคราะห์

- 1.2 ด้านการประกันสังคม ระบบการประกันสังคมในพื้นที่เป็นการผสมผสานระหว่างสิทธิพื้นฐานจากภาครัฐและกลไกสวัสดิการระดับชุมชน โดยการปรับปรุงระบบลงทะเบียนเบี้ยยังชีพช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิได้รวดเร็วขึ้น ขณะเดียวกัน กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชนมีบทบาทสำคัญในการรองรับความเสี่ยง เช่น การเจ็บป่วยและการเสียชีวิต อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในด้านความครอบคลุมของสมาชิกและความเพียงพอของเงินสวัสดิการเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบให้ครอบคลุมและเพียงพอยิ่งขึ้น

- 1.3 ด้านการช่วยเหลือทางสังคม การช่วยเหลือทางสังคมมีลักษณะเป็นการดำเนินงานเชิงรุก โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น การดูแลผู้ป่วยติดเตียงโดยทีมผู้ดูแล (CG) และผู้จัดการดูแล (CM) ที่ลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การซ่อมแซมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีความเดือดร้อน และการจัดตั้งศูนย์ป่วนสุขเพื่อสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ในชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมอาชีพ

เพื่อเพิ่มรายได้และพัฒนาทักษะของผู้สูงอายุ แนวทางดังกล่าวสะท้อนการช่วยเหลือที่มุ่งเน้นการเสริมศักยภาพและการพึ่งพาตนเอง

1.4 ด้านการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม การดำเนินงานมีลักษณะเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด สถาบันการศึกษา และหน่วยงานด้านสุขภาพ โดยเฉพาะความร่วมมือด้านวิชาการที่ช่วยเสริมความเข้มแข็งในการดำเนินงาน ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในพื้นที่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ส่งผลให้ระบบสวัสดิการมีความยืดหยุ่นและมีความยั่งยืนในระยะยาว

2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

จากผลการศึกษา สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุได้ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านร่างกาย การจัดสวัสดิการด้านร่างกายมีความครอบคลุมทั้งการรักษา ป้องกัน และฟื้นฟูสุขภาพ โดยมีกลไกสำคัญ ได้แก่ กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ ทีม CG/CM และเครือข่ายบริการสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความครอบคลุมของผู้รับบริการ จึงควรเพิ่มการสนับสนุนงบประมาณ ขยายการเข้าถึงบริการ และพัฒนาระบบดูแลเชิงรุกให้ครอบคลุมกลุ่มเปราะบางมากยิ่งขึ้น

2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานมุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เช่น การซ่อมแซมบ้านและการสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ แม้จะมีระบบการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความเข้าใจของประชาชนบางส่วนเกี่ยวกับสิทธิ จึงควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และวางแผนรองรับสังคมสูงวัยในระยะยาว

2.3 ด้านจิตใจ การดำเนินกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุช่วยส่งเสริมสุขภาพจิต ลดความเหงา และสร้างความมั่นใจในการใช้ชีวิต อีกทั้งยังมีระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ควรพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาเชิงลึก และการดูแลเฉพาะกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางเพิ่มเติม

2.4 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมชุมชนช่วยสร้างความผูกพันและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม รวมถึงการสนับสนุนจากเครือข่ายหน่วยงานต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนขาดผู้ดูแล จึงควรพัฒนาระบบเยี่ยมบ้าน ระบบรับ-ส่ง และขยายเครือข่ายอาสาสมัครเพื่อให้การดูแลมีความต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสรุปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง พบว่า การดำเนินงานสามารถอธิบายได้ตามกรอบแนวคิดรูปแบบการสวัสดิการผู้สูงอายุ 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การประกันสังคม ในลักษณะการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิหลักประกันสุขภาพและสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ (2) การช่วยเหลือสาธารณะ โดยเฉพาะการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ยากไร้หรือเปราะบาง (3) การบริการสังคม ซึ่งครอบคลุมบริการด้านสุขภาพผ่านโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล การจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ การส่งเสริมอาชีพและกิจกรรมนันทนาการ รวมถึงการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านโดยอาสาสมัคร และ (4) การช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชนที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข และเครือข่ายในพื้นที่ ทั้งนี้ การดำเนินงานมีลักษณะบูรณาการหลายภาคส่วน มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สุขภาพ และสังคม แม้ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความต่อเนื่องของการดำเนินงานบางประการก็ตาม

2. ผลการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง พบว่า การพัฒนาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบตามกรอบประสิทธิภาพ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านร่างกาย ควรเสริมสร้างระบบดูแลสุขภาพเชิงรุก เพิ่มการคัดกรองโรคเรื้อรัง การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง (2) ด้านสิ่งแวดล้อม ควรปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมชุมชนให้เอื้อต่อความปลอดภัย เช่น ทางเดิน ราวจับ และพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมถึงพัฒนาการเข้าถึงบริการอย่างสะดวกและทั่วถึง (3) ด้านจิตใจ ควรส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ และกิจกรรมนันทนาการ เพื่อสร้างคุณค่าในตนเอง ลดภาวะเหงาและซึมเศร้า และ (4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายอาสาสมัครให้เข้มแข็ง เพื่อสร้างระบบดูแลแบบมีส่วนร่วมและต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง มีลักษณะเป็นระบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งมิติการให้บริการทางสังคม การประกันสังคม การช่วยเหลือเชิงรุก และการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือในระดับพื้นที่ โดยมีการประสานงานกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแว้ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดูแลสุขภาพ คัดกรอง เยี่ยมบ้าน และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันยังมีกลไกกองทุนสวัสดิการชุมชนและการสนับสนุน

จาก สำนักงานพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา ช่วยเสริมหลักประกันความมั่นคงในชีวิต รวมถึงความร่วมมือกับ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในการ สนับสนุนทรัพยากรและองค์ความรู้ สะท้อนให้เห็นถึงการจัตสวัสดิการที่เน้นการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชนมากกว่าการสงเคราะห์แบบตั้งรับ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านความครอบคลุมของ กองทุนและระดับเบี้ยยังชีพที่อาจไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น จึงควรมีการพัฒนา กลไก ด้านงบประมาณและการขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้นเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูรัยณี ดือราแม (2564) ที่ศึกษารูปแบบการจัตสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็น อำเภอสาวยบุรี จังหวัดปัตตานี การจัตสวัสดิการ สังคม 4 รูปแบบ ด้านการให้บริการทางสังคม ด้านการประกันสังคม ด้านการช่วยเหลือทางสังคม และ ด้านการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบการ สวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่

2. การพัฒนาประสิทธิภาพการจัตสวัสดิการผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง มีลักษณะเป็นการพัฒนาเชิงระบบที่ครอบคลุมมิติร่างกาย สิ่งแวดล้อม จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคม อย่างบูรณาการ โดยสะท้อนแนวคิดการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม (holistic approach) มากกว่าการให้ ความช่วยเหลือเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง กล่าวคือ ด้านร่างกายมีทั้งกลไกกองทุนชุมชนและการดูแลเชิงรุก โดยทีม CG/CM ร่วมกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแว้ง ซึ่งช่วยลดภาระครัวเรือนและเพิ่มการ เข้าถึงบริการสุขภาพ ขณะที่ด้านสิ่งแวดล้อมมีการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยและสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ อันเป็นการลดปัจจัยเสี่ยงที่กระทบต่อคุณภาพชีวิต ส่วนด้านจิตใจและความสัมพันธ์ทางสังคม การดำเนิน กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุและการสร้างเครือข่ายชุมชนช่วยลดความโดดเดี่ยวและเสริมพลังทางสังคมอย่าง มีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความครอบคลุมของสมาชิกกองทุน และแนวโน้ม โครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลง สะท้อนว่าระบบยังต้องพัฒนาในเชิงความยั่งยืน การขยายการมีส่วนร่วม และการเพิ่มศักยภาพกลไกดูแลเชิงรุกให้รองรับสังคมสูงวัยที่ขยายตัวในอนาคต ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการยกระดับ ประสิทธิภาพมิได้อยู่ที่การเพิ่มทรัพยากรเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายและการ บริหารจัตการเชิงบูรณาการควบคู่กันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูรัยณี ดือราแม (2564) ที่ศึกษา รูปแบบการจัตสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็น อำเภอสาวยบุรี จังหวัดปัตตานี รูปแบบการจัตสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 มิติ ด้าน ร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการด้าน ร่างกายอยู่ในระดับมากที่สุด และรองลงมามีความต้องการอยู่ในระดับมาก คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคมตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรพัฒนาระบบบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานให้มีความชัดเจนและต่อเนื่องมากขึ้น โดยเฉพาะการเชื่อมโยงข้อมูลและการติดตามผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
2. ควรเพิ่มการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากร เพื่อขยายการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางในพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรเพิ่มจำนวนและความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ผลการศึกษาคอบคลุมและสะท้อนบริบทได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสามารถวัดประสิทธิภาพได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นให้เพียงพอและสอดคล้องกับค่าครองชีพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง
2. ควรพัฒนาระบบศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และระบบการดูแลระยะยาว (Long-term care) เพื่อรองรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและลดภาระของครอบครัว
3. ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver) และเครือข่ายชุมชน ให้มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม
4. ควรพัฒนากลไกความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข และภาคประชาสังคม เพื่อให้การดำเนินงานด้านสวัสดิการมีความต่อเนื่องและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566)
ระพีพรรณคำหอม(2554). *สวัสดิการสังคม: แนวคิดและการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2557). *การจัดสวัสดิการสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร:
ราชบัณฑิตยสถาน.

- โรงพยาบาลบางกรวย. (2564). *สิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคม*. นนทบุรี: โรงพยาบาลบางกรวย.
- วันทนีย์ วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณ, กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ และคณะ. (2553). *นโยบายสวัสดิการสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตตรา พ่วงท่าโก. (2557). *สวัสดิการสังคมกับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). *การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *คุณภาพชีวิตกับการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2554). *รายงานการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมของประเทศ* ไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุ* ไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส. (2566). *สถิติผู้สูงอายุจังหวัดนราธิวาส*. นราธิวาส: สำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง. (2564). *รายงานข้อมูลผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการสังคมตำบลแว้ง*. นราธิวาส: องค์การบริหารส่วนตำบลแว้ง.
- Friedlander, W. A. (1961). *Introduction to Social Welfare*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Guralnik, E. (1973). *Social Welfare Systems*. New York: McGraw-Hill.
- World Health Organization. (1997). *WHOQOL: Measuring Quality of Life*. Geneva: WHO.
- (World Health Organization, 2022) HelpAge International, (2021)